

Панова Л.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПУБЛІЧНОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО РАХУНКУ

Стаття присвячена дослідженню однієї з істотних ознак, що притаманна договору банківського рахунку, – ознаці «публічності». «Публічність» властива всім банківським послугам, що зумовлюється метою їхнього надання та складає передумови правомірного втручання держави у приватний сектор. Ознака публічності знаходить своє відображення у цивільному законодавстві за допомогою юридичної конструкції публічного договору. Визнання «публічності» на рівні закону дозволяє ставити питання про межі втручання держави у відносини щодо надання банківських послуг та визначення співвідношення такого втручання з дією принципу свободи договору, який є одним з основоположних принципів цивільного права. Такі питання ставить практика, а відповідно, виникає необхідність теоретичного обґрунтування. У статті аналізується судові рішення через призму дії принципу свободи договору, який, як відомо, має прояв у свободі укладення договору, свободі вибору контрагента та свободі під час визначення умов договору. Доводиться, що свобода під час укладення договору банківського рахунку не повинна сприйматися безмежно. Незважаючи на те, що в банку виникає обов'язок укласти такий договір із кожним, хто до нього звернувся, автор доводить, що об'єктивно існує істотний вплив публічно-правового методу регулювання суспільних відносин на дію принципу свободи договору на стадії укладення договору банківського рахунку, який і надає договору банківського рахунку ознаку публічності. До банківських послуг як приватно-правових відносин застосування елементу «публічності» може обґрунтовуватися тільки відповідною метою – захистом чинного у країні правопорядку та суспільних цінностей (благ). Автор підкреслює, що право сучасних цивілізованих держав базується на низці принципів, які кореспондують один з одним та спрямовані на досягнення єдиної мети – створення дієвого механізму правового регулювання. Нормативне регулювання повинно охоплювати не тільки відносини між сторонами договору банківського рахунку. Норми права повинні враховувати вплив таких правовідносин на права та інтереси інших членів суспільства. Мета – захистити кожного, хто потребує захисту, навіть опосередковано, що є суттю права. Тому «публічність» є необхідною вимогою стабільності відносин у фінансовому секторі економіки, що регулюється цивільним правом та впливає на визначення меж дії принципу свободи договору, а обмеження дії принципу свободи договору по відношенню до публічних договорів є об'єктивно необхідним.

Ключові слова: укладення договору банківського рахунку, публічний договір, принцип свободи договору, банківські послуги, ідентифікація та верифікація клієнтів банку, публічно-правовий метод регулювання.

Постановка проблеми. Віднесення послуг до низки об'єктів цивільних прав та їхнє правове регулювання призвело до збільшення приватноправових досліджень сутності правовідносин щодо надання послуг. За своєю кількістю правовідносини щодо надання послуг складають дуже велику групу. Різноманітність послуг пов'язана із їхнім споживанням у різних сферах життя, тому такі послуги мають свої видові характеристики та свою кваліфікацію. Саме специфічні риси у своїй більшості визначають необхідність застосування особливого підходу до регулювання правовідносин із надання послуг. Велику групу серед них складають фінансові послуги, які включають у

себе банківські послуги. Банківським послугам притаманні як загальні риси, що характеризують категорію послуги, так і особливі. До останніх слід віднести: особливий об'єкт, на який спрямована діяльність із надання банківських послуг, – гроші, а відповідно, особливу мету послуги – забезпечення стабільності банківської системи; високу соціальну значимість банківських послуг, яка полягає в тому, що банківська сфера залучає до своєї орбіти не тільки всіх без виключення юридичних осіб, а й переважну більшість соціально активних фізичних осіб – споживачів таких послуг; високий рівень професіоналізму виконавців, що має прояв у виконанні вимог законодавства під

час отримання статусу банку та його подальшої діяльності; використання сучасних інноваційних цифрових сервісів, що орієнтовані на клієнта, враховуючи швидкість, доступність та безпеку. Ще однією рисою є *публічність*, яка зумовлена метою надання банківських послуг та складає передумови правомірного втручання держави у приватний сектор. Саме публічність представляє особливий інтерес для науковців та практиків, оскільки існування відповідної риси, її законодавче визнання дозволяє ставити питання про межі дії загального принципу цивільного права – принципу свободи договору. Ознака публічності, яка властива правовідносинам із надання банківських послуг, прямо впливає на свободу договору банківського рахунку. Тому **метою статті** є теоретико-правове дослідження такої ознаки банківської послуги, як публічність; аналіз впливу «публічності» на дію принципу свободи договору на стадії укладення договору на банківське обслуговування, а також наукове обґрунтування необхідності застосування методу публічно-правового регулювання до правовідносин із надання банківських послуг.

Питання свободи договору завжди займало центральне місце у суспільстві, яке визнає договір в якості основного інструмента регулювання взаємовідносин сторін. Принцип свободи договору зайняв своє почесне місце серед основних засад цивільного законодавства. Сучасна теорія цивільного права не обходиться без загальної характеристики цього принципу в підручниках та науково-практичних коментарях до ЦК України [1]. Практично в кожному вітчизняному науковому дослідженні, яке стосується цивільно-правових договорів, згадується про нього [2]. Існують також окремі дослідження та статті, присвячені свободі договору [3;4]. У питаннях, пов'язаних із методом публічного правового регулювання, цивілісти обмежуються лише констатацією факту. Водночас у приватному праві існує правова конструкція публічного договору, яка має причинонаслідкові зв'язки з публічно-правовим регулюванням, і оминати їх неможливо.

Виклад основного матеріалу. Аксиомою у праві є теза, згідно з якою правовідносини завжди конкретні. Суспільні відносини можуть бути реалізовані за допомогою однієї норми права, але в більшості випадків вони реалізуються за допомогою низки норм, які можуть належати різним галузям права. Встановлена правом модель поведінки впливає безпосередньо на поведінку суб'єктів та є фактором, що впливає на їх мотивацію. Так, правовідносини між суб'єктами у сфері

надання банківських послуг регламентуються низкою норм, серед яких можна виділити Цивільний кодекс України та спеціальні нормативно-правові акти, зокрема закони України «Про банки і банківську діяльність» та «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [5; 6].

Відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів є одним із пріоритетних напрямів банківської діяльності. Згідно із статтею 6 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» банки мають право відкривати рахунки резидентам України (юридичним особам, їхнім відокремленим підрозділам, фізичним особам), нерезидентам України (юридичним особам – інвесторам, представництвам юридичних осіб в Україні та фізичним особам). Зазначені особи мають право відкривати рахунки в будь-яких банках України за власним вибором і за згодою цих банків для забезпечення своєї господарської діяльності і власних потреб. Порядок відкриття банками рахунків та їхні режими визначаються Інструкцією Національного банку України (*в подальшому – НБУ*) «Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків-резидентів і нерезидентів» від 12.11.2003 р. у редакції постанови Правління Національного банку України від 01 квітня 2019 року № 56 [7]. Умови відкриття рахунку та особливості його функціонування передбачаються безпосередньо в договорі, який укладається між банком та його клієнтом – володільцем рахунку¹.

Дійсно, головний нормативно-правовий акт приватного права – Цивільний кодекс України – визначає договір однією з підстав виникнення цивільних прав та обов'язків. Договором, як відомо, є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Саме *спрямованість домовленості* на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків цивілісти тлумачать як єдиний вольовий акт його учасників. Єдиний вольовий акт є наслідком збігу волі суб'єктів. Треба підкреслити, що правова категорія «вільне волевиявлення» є однією з основ цивільно-правового регулювання, що міститься у

¹ Слід згадати, що нещодавно вступив в силу Закон України «Про валюту та валютні операції», який дозволив українцям вільно відкривати рахунки за кордоном шляхом укладення договорів про відкриття та ведення банківського рахунку з іноземними банками. Більш того, в Україні запроваджена система нових рахунків у стандарті IBAN – International Bank Account Number (з 1 квітня 2019 року), що дає можливість гармонізувати український платіжний простір з європейським. Основою системи стали розробки Міжнародної організації із стандартизації та Європейського комітету банківських стандартів. Вона є стандартною системою банківського рахунку у країнах-членах Євросоюзу і вже 46 країн перейшли на таку систему ідентифікації.

статті 1 ЦКУ, нарівні з юридичною рівністю та майновою самостійністю.

У міжнародних документах такий приватно-правовий стрижень, як вільне волевиявлення, звучить як принцип автономії волі. Автономія волі для сторін у приватноправових відносинах є необхідною умовою для досягнення ними своїх цілей шляхом здійснення юридично значущих дій. Принцип «автономії волі/вільного волевиявлення» передбачає визнання на рівні закону за сторонами свободи у виборі законних засобів досягнення визначеної мети. Саме тому законодавець звертає увагу на основні напрямки, в яких може мати прояв принцип свободи договору, а саме в: укладенні договору; виборі контрагента; визначенні умов договору (ст. 627 ЦКУ).

Відомо також, що свобода, в тому числі і свобода договору, не може бути безмежною. Тому всі ці прояви свободи договору обмежені вимогами ЦК України, інших актів цивільного законодавства, звичаями ділового обороту, вимогами розумності та справедливості (ст. 627 ЦКУ). Очевидним є те, що головною межею свободи договору є зміст законодавчих приписів, що діють у момент укладення договору. Тобто приписи закону можуть містити виключення із загального принципу свободи договору, встановлюючи відповідні випадки, зокрема коли укладення договору є обов'язковим (ст. 633 ЦК України). Мова йдеться про недопустимість примушення до укладення договору, за виключенням випадку, коли обов'язок укласти договір передбачений законом. Іншим прикладом виключення із принципу свободи договору є випадок, пов'язаний із договором приєднання – коли сторона не може запропонувати свої умови договору (ст. 634 ЦК України)². Такі вихідні позиції надає Цивільний кодекс України щодо обмеження свободи договору. Виходячи із цього, чітко видно, що «свобода укладення договору» є частиною принципу «свободи договору». Вони співвідносяться один з одним як частина та ціле.

Регулюючи відносини, що пов'язані з укладенням договору про банківський рахунок, законодавство виходить із загального принципу свободи договору. У зв'язку із чим постає питання: чи існує обмеження дії принципу свободи договору чи тільки його частини, яка має прояв під час укладення зазначеного договору?

Виходячи зі змісту ч. 1 статті 633 ЦК України, договір банківського рахунку є публічним договором, і в банку виникає обов'язок укласти такий

договір із кожним, хто до нього звернувся. При цьому слід враховувати, що в межах дії принципу свободи договору для банку виключена лише можливість вільно укладати договори, але дія загального правила залишається в силі. Так, умови договору на банківське обслуговування визначаються саме банківською установою тому, що в абсолютній більшості випадків публічні договори є одночасно і договорами приєднання.

Такий підхід законодавця до обов'язку укласти договір пояснюється перш за все характером діяльності зобов'язаної сторони. Банківське обслуговування, система переказів коштів, виконання грошових зобов'язань у безготівковій формі та інше свідчить про діяльність, яка за своїм характером повинна здійснюватися по відношенню до кожного, хто за нею звернеться, тобто публічну діяльність. Для зайняття таким видом діяльності, як банківська, необхідна ліцензія, тобто зобов'язана сторона в публічному договорі діє професійно. Так, проявляється у приватному праві ознака публічності як одна з характеристик методу публічно-правового регулювання.

Для банківських послуг, як приватноправових відносин застосування елементу «публічності», характерною є низка цілей, зокрема захист інтересів більш слабкої сторони в договорі – споживача, захист інтересів кредиторів, захист чинного у країні правопорядку, а також інших суспільних цінностей (благ). Слід констатувати, що у цілому обмеження дії принципу свободи договору по відношенню до публічних договорів є об'єктивно необхідним. На це звертав увагу один із видатних вчених-цивілістів Г.Ф. Шершеневич, відзначаючи, що безмежна свобода договору під впливом суспільного інтересу підпадає під обмеження [8, с. 401].

Логічним продовженням законодавчої думки виглядає стаття 1067 ЦК України, згідно з якою договір банківського рахунку укладається для відкриття клієнтові або визначеній ним особі рахунку в банку на умовах, погоджених сторонами; банк зобов'язується укласти договір банківського рахунку із клієнтом, який звернувся із пропозицією відкрити рахунок на оголошених банком умовах, що відповідають закону та банківським правилам; банк не має права відмовити у відкритті рахунку, вчиненні відповідних операцій, передбачених законом, установчими документами банку та наданою йому ліцензією, крім випадків, коли банк не має можливості прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими пра-

² Такими прикладами можуть вважатися випадки заборони укладення відповідних договорів тим чи іншим суб'єктам.

вилами; в разі необґрунтованого ухилення банку від укладення договору банківського рахунка клієнт має право на захист свого порушеного права.

Так, за захистом свого порушеного права до суду звернулося ТОВ «Аурум Транс» із позовом про спонукання до укладення договору, на підставі якого передбачалося зобов'язати ПАТ «Креді Агріколь Банк» відкрити поточний рахунок та здійснювати операції з розрахунково-касового обслуговування за допомогою платіжних інструментів відповідно до вимог законодавства. Позов мотивовано відмовою банку у відкритті відповідного рахунку без зазначення причини відмови (Постанова Верховного Суду від 30 серпня 2018 року № 910/22248/17) [9].

Проте суд відмовив у задоволенні позову. Погоджуючись із думкою суду у цілому, виникає необхідність теоретичного підґрунтя.

Відомо, що будь-яка норма права, в тому числі і ст. 1067 ЦК України, діє в системі. Вона проходить крізь дію принципів права, кожний із яких залишає на нормі свій відбиток. Банківське право України існує в такій системі вітчизняних норм та не є ізольованим від міжнародного банківського права. Норми, які вітчизняний законодавець імплементує до національного законодавства, розроблялися з урахуванням як національних, так і міжнародних принципів. Слід зазначити, що право сучасних цивілізованих держав базується на низці принципів серед яких є принцип взаємності (do, ut des). У нашому випадку принцип do, ut des кореспондує із принципом свободи договору шляхом вказівки законодавця на ч. 5 ст. 633 ЦК України, яка передбачає, що актами цивільного законодавства можуть бути встановлені правила, обов'язкові для сторін під час укладення і виконання публічного договору. Мова йдеться про існування обов'язкового «ритуалу» або процедури, що встановлені законом під час укладення та у процесі виконання публічного договору. Такий підхід є необхідним для реалізації принципу взаємності. Тобто законодавець, регламентуючи відносини під час укладення публічного договору, в тому числі і договору на банківське обслуговування, враховує не тільки правила щодо сторін цього договору, а також вплив таких правовідносин на права та інтереси інших членів суспільства. Тільки з урахуванням інтересів суспільства працює принцип взаємності. Тому в цивільному кодексі України з'являється правова конструкція публічного договору.

Розуміння всіма суб'єктами права місця та значення публічного договору повинно формуватися

не тільки за допомогою законодавчого обмеження принципу свободи договору, а й за допомогою публічно-правових методів впливу на правовідносини, які виникають під час укладення публічного договору. Урахування мети – захистити кожного, хто потребує захисту, навіть опосередковано, – є суттю принципу взаємності. Реалізувати принцип do, ut des можна за допомогою наділення суб'єктів правовідносин правами та обов'язками, іноді через імперативні норми, що у цивільному праві виступають як специфічні риси «публічності». Об'єднання дії принципів свободи договору та взаємності призвело до тенденції, яка сьогодні притаманна праву європейських країн, – розглядати свободу договору як одне з основних прав людини [10].

Виходячи з вищезазначеного, виникає питання, чи існують зазначені у ст.ст. 633 та 1067 ЦК України обов'язкові для сторін під час укладення і виконання публічного договору правила, які передбачені актами цивільного законодавства?

Згідно зі статтею 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність» на банки покладено обов'язок проводити ідентифікацію та верифікацію клієнтів відповідно до вимог законодавства України. Тобто процедура ідентифікації та верифікації клієнтів створені з метою захисту всіх членів суспільства. При цьому частиною шостою цієї статті Банку надано право відмовлятися від встановлення (підтримання) договірних відносин, а у випадку існування договору – шляхом розірвання договірних відносин, в окремих випадках – відмовляти у проведенні фінансової операції, якщо банк встановив клієнту неприйнятно високий ризик у результаті процесу його оцінки чи переоцінки.

Відповідні вимоги законодавства встановлені законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», зокрема ст. 11 цього закону передбачає, що оцінювання ризиків клієнтів здійснюється суб'єктом первинного фінансового моніторингу [11]. Суб'єкт первинного фінансового моніторингу (до яких відносяться банки) має право відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин у разі ненадання клієнтом необхідних для вивчення клієнтів документів чи відомостей або встановлення клієнту неприйнятно високого ризику за результатами оцінки чи переоцінки ризику (ч. 1 ст. 10 Закону).

Таким чином, з урахуванням приписів статей 10, 11 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (від-

миванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та статті 64 Закону України «Про банки і банківську діяльність», якою встановлено право банку на односторонню відмову від договору з клієнтом, як спеціальних законодавчих норм – слід зробити висновок, що банк прямо наділений правом відмовитися від ділових відносин із клієнтом з неприйнятно високим ризиком. Відомо, що пріоритетним є застосування норм спеціального закону, до чого й відсилає абзац другий частини другої статті 1067 ЦК України.

Слід підкреслити, що норми зазначених законів не обмежують право банку на односторонню відмову від укладення договору із клієнтом у разі наявності визначених цими законами обставин, незважаючи на віднесення договору на банківське обслуговування до категорії публічних договорів. Ми можемо бачити, як принципи приватного і публічного права лягли фундаментом для системи загальних і спеціальних норм, що регулюють правовідносини під час укладення договору банківського рахунку, та формують благо для кожного з нас. Не є секретом, що надання платіжних послуг банком для кожного її користувача перш за все може розглядатися у вузькому та широкому значенні: як безпека платіжних послуг та запобігання і протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Концепція суспільної безпеки призвела до формування та тлумачення такої системи норм, яку не можна розглядати як окрему правову конструкцію, зокрема як конструкцію публічного договору без урахування обмежень дії свободи укладення договору.

Видатний американський філософ Д. Ролз у «Теорії справедливості» вказує, що «концепт права передує поняттю блага», виходячи із припущення, що в «добре організованому суспільстві» плекані громадянами концепції блага узгоджуються з визнаними громадськістю принципами права, маючи в собі й належне місце для різних первинних благ» [12, с. 543]. Погоджуючись із Д. Ролзом, зазначимо, що принципи права в тому числі і принцип свободи договору є поняттями розумово-раціональними, які лежать в основі вибору суб'єктами тих чи інших благ. Саме вони визначають пріоритети, цінності та прокладають шлях до стабільності у суспільстві³.

³ Це є дуже важливо, особливо в світлі реформ Національного банку України, які полягають в допущенні на ринок платіжних послуг небанківських установ, а значить на них також будуть розповсюджувати свою дію норми права в системі, що забезпечують безпеку і стабільність.

Найчастіше науковці розглядають категорію стабільності у суспільстві через правовідносини, тобто через зв'язок суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. Слід враховувати, що правовідносини не є єдиною формою реалізації права. Однією з низки необхідних умов для участі у правовідносинах є розуміння правового статусу суб'єкта, що визначається нормами права. Існують також інші додаткові умови, які безпосередньо пов'язані з характером відповідних суспільних відносин. Включення у цивільне законодавство норм про ідентифікацію та верифікацію клієнтів банку викликане тією обставиною, що суспільні відносини, які ними регулюються, представляють собою умови виникнення суб'єктивних цивільних прав та є початковими або проміжними формами здійснення цивільної правоздатності. Результатом таких дій є набуття суб'єктивних цивільних прав, що надає і самим таким діям специфічного характеру. Слід підкреслити, що поза зв'язком із суб'єктивними цивільними правами такі дії не мають самостійного значення. Вони більш насичено проявляють сутність правових традицій як соціальних процесів. Феномен права тільки концентрує у собі еволюцію суспільних інститутів, і такий підхід був сформульований класичною школою римського права. Римським юристам було відомо, що право не є особистим винаходом однієї людини або законодавця. Воно формувалося протягом багатьох століть, базуючись на попиті поколінь, а закон є результатом процесу еволюційного відбору.

Завдяки такому еволюційному процесу суспільства, які сприймають сутність правових принципів та інститутів, мають тенденцію бути лідерами. Банківський сектор України є одним із тих напрямків, який дуже активно намагається втілювати вже розроблені європейськими країнами нові інститути. Суб'єкти права активно користуються наданими можливостями. Однак процес усвідомлення сутності членами суспільства ще проходить еволюційний процес. Формується глибоке розуміння принципів, у тому числі і принципу свободи договору, взаємності, розумності, справедливості та інших. Конструкція публічного договору розкриває для правників свої риси через публічно-правові методи регулювання суспільних відносин.

Висновок. Таким чином, шляхом наукового аналізу форми та змісту приватно-правового принципу свободи договору та його частини – свободи укладення договору, базуючись на конкретному прикладі, слід констатувати, що

однією зі специфічних рис, притаманних банківським послугам, є публічність. Ознака публічності має прояв у двох напрямках: у напрямку приватно-правової конструкції публічного договору та в напрямку публічно-правового методу регулювання правовідносин із надання банківських послуг. Між цими двома напрямками існує фундаментальний зв'язок. Вони пов'язані спіль-

ною метою суспільного блага. Для реалізації цієї мети у суспільстві формуються на різних рівнях принципи права. Принципи права мають обмеження завдяки публічності. Публічність є такою специфічною рисою, яка задля суспільного блага не розділяє право на приватне або публічне, а, навпаки, робить право цілісним явищем, тобто Правом.

Список літератури:

1. Цивільне право України : підручник у 2-х т./ за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010.
2. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін. ; за ред. О.В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.
3. Боднар Т.В. виконання договірних зобов'язань у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
4. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина. Т. I. Вступ у цивільне право. Київ : Алерта, 2012. 472 с.
5. Басай О.В. Загальні засади (принципи) цивільного законодавства України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2014. 31 с.
6. Спасибо-Фатеева И.В. Некоторые аспекты свободы договора в законодательстве и судебной практике Украины. *Свобода договора. Серия: Анализ современного права / Московский государственный юридический университет имени О.Е. Кутафина (МГЮА). Статут, 2018. 1291 с. URL : <http://books.google.com.ua> (дата звернення 15.08.2019).*
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. 3 5-6. Ст. 30. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2019).
8. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 № 2346-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 29. Ст. 137. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 03.09.2019).
9. Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків-резидентів і нерезидентів / Інструкція Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.12.2003 р. за № 1172/8493. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.09.2019 р.).
10. Шершеневич Г.Ф. Курс гражданского права. Тула : Автограф, 2001. 720 с.
11. Постанова Верховного Суду від 30 серпня 2018 року № 910/22248/17. URL : <http://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 03.02.2019).
12. Struck G. Vertragsfreiheit – Ein Grundrecht? *Demokratie und Recht*. Koln, 1988. Jg.16, H.1 S. 39–49.
13. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2014. № 50-51. Ст. 2057. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.08.2019).
14. Ролз, Джон Теорія справедливості / Пер. з англ. О. Мокровольський. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 822 с.

Panova L.V. TO THE ISSUE OF PUBLICITY AND LIMITATION OF FREEDOM OF CONTRACT OF BANK ACCOUNT

The article is devoted to the study of one of the features of a bank account agreement – “publicity”. “Publicity” is inherent in all banking services, which is conditioned on the purpose of their provision and is a prerequisite for the lawful intervention of the state in the private sector. The publicity sign is reflected in civil law through the legal construction of a public contract. Recognition of «publicity» at the level of the law raises questions about the limits of state interference in banking services relations and determining the relation of such interference with the principle of freedom of contract, which is one of the fundamental principles of civil law. Such questions are posed by practice, and accordingly there is a need for theoretical substantiation.

The article analyzes the court decision through the lens of the principle of freedom of contract. Freedom of contract has a manifestation: in the freedom to conclude a contract, the freedom to choose a contractor and the freedom under certain conditions of the contract. The author argues that the freedom to enter into a

bank account agreement should not be accepted infinitely. Objectively, the existence of the influence of the public-law method of regulating public relations on the effect of the principle of freedom of contract at the stage of concluding a bank account must be taken into account. The public component gives the bank account agreement a sign of publicity. The use of the element of «publicity» for banking services, as a private-law relationship, can be justified only by an appropriate purpose – the protection of the law and order (good) in the country.

The author emphasizes that the law of modern civilized states is based on a number of principles that correspond with each other. They aim to achieve a common goal – to create an effective, well-functioning legal regulation mechanism. Regulatory regulation should cover not only the relationship between the parties to the bank account agreement. Norms of law should take into account the impact of such relationships on the rights and interests of other members of society. Consideration of the goal – to protect everyone in need of protection, indirectly, is the essence of Law. Therefore, «publicity» is a necessary requirement for the stability of civil law financial sector relationships that affects the definition of the limits of the freedom of contract principle, and the limitation of the freedom of contract principle to public contracts is objectively necessary.

Key words: *conclusion of bank account agreement, public contract, freedom of contract principle, banking services, identification and verification of bank clients, public-legal method of regulation.*